

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

КАФЕДРА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Психологія сексуальності

Освітній рівень	<u>II (магістерського) рівня вищої освіти / III (освітньо-науковий) рівень</u> (назва рівня вищої освіти)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки / <u>C Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</u> (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	<u>053 Психологія / С4 Психологія</u> (код й найменування спеціальності)
Освітня програма	Клінічна психологія / Психологія забезпечення ментального здоров'я / Психологія

Розробник: Світлана ПОЛШКОВА, д. мед. наук, професор кафедри клінічної психології, Наталія ПІЛЬГУК

Робоча програма затверджена
на засіданні кафедр

клінічної психології та соціальної психології

протокол № 10 від 23 червня 2025 року

Завідувач кафедри
клінічної психології

(підпис)

Ірина ЛИСЕНКО
(ім'я та прізвище)

Завідувач кафедри
соціальної психології

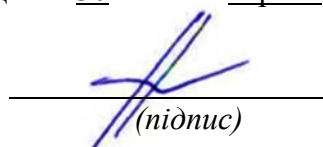

(підпис)

Дар'я ТРОФІМОВА
(ім'я та прізвище)

Розглянуто на засіданні Ради якості вищої освіти

протокол № 5 від 30 червня 2025 року

Голова РЯВО

(підпис)

Наталія ЗАВ'ЯЗКІНА
(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Робоча програма освітнього компонента «Психологія сексуальності» розроблена на основі Методичних рекомендацій до розроблення та оформлення робочої програми освітнього компонента, затвердженої Вченою Радою Київського інституту сучасної психології та психотерапії від 22 лютого 2024 року, протокол №7.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Статус освітнього компонента – вибірковий.

Обсяг освітнього компонента – 3,0 ЄКТС (90 годин).

Семестровий контроль – залік

Метою освітнього компонента є:

Освітній компонент спрямований на знайомство здобувачів з актуальними проблемами психології сексуальності та позбавлення від стереотипів, які підпорядковуються впливу соціуму. Дисципліна передбачає вивчення сексуальності людини як багатовимірного явища, що розглядається крізь біологічну, історико-культурну, медичну, правову, філософську та психосоціальну призми. Метою є формування професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а також психологічної готовності до їх застосування у практичній діяльності.

Завданнями освітнього компонента є:

- Засвоєння теоретичних основ розвитку сексуальності, її норм та відхилень, опанування провідних теоретичних моделей та підходів у сексології.
- Формування критичного розуміння соціокультурних міфів, гендерних стереотипів та упереджень, які впливають на сексуальну ідентичність та поведінку.
- Набуття вмінь аналізувати, класифікувати та диференціювати сексуальні дисфункції та психологічні проблеми у сфері інтимних стосунків.
- Опанування навичок психологічного консультування та корекції, спрямованих на роботу із сексуальними проблемами.
- Формування етичної позиції та розуміння професійних меж у роботі психолога-консультанта у сфері сексуальності.

Результати навчання здобувачів за освітнім компонентом

Після завершення вивчення освітнього компонента здобувачі вищої освіти здатні:

Пояснювати основні теоретичні підходи до психології сексуальності та її місце в системі психологічних і міждисциплінарних знань.

Аналізувати психологічні аспекти сексуальності в контексті розвитку особистості, ідентичності та міжособистісних стосунків.

Розрізняти біологічні, психологічні, соціальні та культурні чинники формування сексуальності.

Інтерпретувати роль сексуальності у структурі особистості, самосприйнятті та емоційному благополуччі.

Оцінювати вплив соціальних норм, стереотипів і культурних наративів на переживання та прояви сексуальності.

Застосовувати психологічні знання для аналізу типових запитів, пов'язаних із сексуальністю, у межах професійної етики.

Аналізувати кейси з проблематики сексуальності з урахуванням вікових, гендерних і соціокультурних особливостей.

Дотримуватися принципів професійної етики, конфіденційності та недискримінації у роботі з темами сексуальності.

Критично оцінювати наукову інформацію та популярні уявлення щодо сексуальності, відмежовувати наукові факти від міфів.

Аргументувати значення психології сексуальності для психічного здоров'я, якості життя та гармонійних міжособистісних стосунків.

2. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Структура освітнього компонента

№ теми	Назва розділів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудит.	у тому числі			
				Лекції	Прак.	Інд.	С.р.
1	Предмет і зміст сексології. Історія розвитку науки.	10	2	2	0	0	8
2	Етапи формування сексуальності.	10	2	2	0	0	8
3	Сексуальні культури та рухи світу. Моделі з'єднання кохання та сексу у світових культурах.	10	2	2	0	0	8
4	Анатомо-фізіологічні та соціально-психологічні аспекти сексуальності.	10	3	2	0	1	7
5	Поняття сексуальної норми. Профілактично-	10	4	2	2	0	6

	просвітницька робота та статеve виховання.						
6	Головні форми порушення статевого розвитку	10	3	2	0	1	7
7	Психологічні сексуальні комплекси чоловіків та жінок. Основи сексопатології.	10	2	2	0	0	8
8	Класифікація сексуальних розладів. Перверсії та парафілії.	10	4	4	0	0	6
9	Психологічне консультування, психокорекція в сексології та сексопатології: принципи, особливості, різновидності. Загальні основи сексологічної превентології.	10	4	2	2	0	6
	Всього годин	90	26	20	4	2	64

Зміст освітнього компонента

Тема 1. Предмет і зміст сексології. Історія розвитку сексології:

- визначення, об'єкт, предмет та завдання сексології ;
- місце сексології в системі соціально-психологічних та медичних знань;
- методологія сексологічних досліджень: біологічний, психологічний, соціокультурний та комплексний підходи;
- етапи розвитку сексології як науки:
- доісторичний період розвитку сексології;
- період спостереження та донаукових досліджень;
- період формування досексологічних знань;
- період сексологічних знань та сучасний стан науки;
- поняття «сексуальне здоров'я» людини: концепція та профілактика сексуального здоров'я людини;
- етика та тактика психолога; організація сексологічної служби.

Література [1; 2; 4]

Тема 2. Етапи формування сексуальності:

- основні етапи та періоди формування й прояву сексуальності: пренатальний період; парапубертатний період (1-7 років); препубертатний період (7-13 років); пубертатний період (12-18 років); перехідний період сексуальності (16-26 років); період зрілої сексуальності (26-55 років); інволюційний період (51-70 років);
- сенситивні періоди сексуального розвитку та їхнє значення для формування статевої ідентичності та поведінки: критичні періоди

внутрішньоутробного життя (6–32 тижні); критичні періоди дитинства та підліткового віку (2–4 роки, 7–8 років, 12–15 років, 16–24 роки); критичний період інволюції (51–60 років);

- основні положення базових теорій психосексуального розвитку: психосексуальна теорія (Z. Freud), теорія психосоціального розвитку (E. Erikson), теорія статевої ролі ідентифікації та соціального навчання (A. Bandura; W. Mischel), когнітивна теорія статевих схем (S. Bem).

Література [1; 2; 3; 4; 11; 16]

Тема 3. Сексуальні культури та рухи світу. Моделі з'єднання кохання та сексу у світових культурах:

- соціокультурний аспект сексуальності;
- сексуальна культура: визначення та зміст;
- структурні компоненти сексуальної культури;
- джерела формування сексуальної культури: роль соціальних інститутів (сім'я, освіта, релігія); вплив мистецтва (література, кіно, музика) та медіа; значення права, нормативних вимог і заборон; традиції, звичаї, культурні символи, знаки та словесні позначення;
- типи сексуальних культур людства;
- моделі з'єднання кохання та сексу за З. Левом-Старовичем.

Література [1; 6; 12; 13; 14; 21]

Тема 4. Анатомо-фізіологічні та соціально-психологічні аспекти сексуальності:

- анатомія та фізіологія статевих органів чоловіків та жінок;
- вплив гормонів на сексуальність та сексуальну поведінку;
- сексуальні реакції у жінок;
- сексуальні реакції у чоловіків;
- копулятивний цикл та його стадії;
- відмінності між чоловічою та жіночою сексуальністю;
- поняття статі та її компоненти;
- статева самоідентифікація;
- компоненти, змістовність та онтогенез гендеру.

Література [1; 2; 4; 5; 15]

Тема 5. Поняття сексуальної норми. Профілактично-просвітницька робота та статево виховання:

- поняття сексуальної норми;
- культуральна зумовленість границь сексуальної норми та патології;
- критерії сексуальної норми;
- правові та медичні критерії сексуальної норми;
- завдання та принципи сексуального виховання;
- гендерні аспекти сексуального виховання;
- сексуальна культура та статево виховання.

Література [1; 10; 16; 24]

Тема 6. Головні форми порушення статевого розвитку:

- класифікація форм порушення статевого розвитку;
- патологія статевого розвитку;
- патологія статі;
- передчасність та затримка соматосексуального розвитку;
- передчасність та затримка психосексуального розвитку.

Література [1; 22; 25]

Тема 7. Психологічні сексуальні комплекси чоловіків та жінок. Основи сексопатології:

- поняття сексуального комплексу; комплекс у складі психічного;
- чоловічі сексуальні комплекси;
- жіночі сексуальні комплекси;
- загальні сексуальні комплекси;
- екзотичні сексуальні комплекси;
- визначення, об'єкт, предмет та завдання сексопатології;
- огляд класифікації МКХ-11: «Стани, пов'язані із сексуальним здоров'ям».

Література [1; 7; 9; 17; 26]

Тема 8. Класифікація сексуальних розладів. Перверсії та парафілії:

- класифікація деструктивної сексуальності;
- психосоціальні передумови сексуально віктимної та криміногенної поведінки молоді;
- транскультуральний аналіз сексуального насильства у культурах світу;
- сексуальне насильство та статеві інфекції;
- етіологія, патогенез і клінічні форми розладів чоловічої потенції; основні сексологічні синдроми при порушеннях потенції; клініка первинних та вторинних розладів чоловічої потенції;
- етіологія, патогенез і клінічні форми сексуальних порушень у жінок; розлад сексуального потягу — фригідність (первинна і вторинна); псевдофригідність; больові розлади: геніталгії, вагінізм і диспареунія.

Література [1; 2; 4; 8; 26]

Тема 9. Психологічне консультування, психокорекція в сексології та сексопатології: принципи, особливості, різновидності. Загальні основи сексологічної превентології.

- психологічне консультування при сексуальних розладах: основні напрями, принципи та етичні аспекти діяльності.
- методи психокорекції сексуальних розладів;
- комплексний підхід у консультуванні та корекції сексуальних порушень: взаємодія психолога, сексопатолога та суміжних спеціалістів;
- програми психосоціальної реабілітації для осіб із сексуальними розладами та труднощами в інтимній сфері;
- зміст та завдання реабілітаційного напрямку діяльності соціально-психологічної служби у сфері сексуального здоров'я;

- сексологічна превентологія: загальні принципи;
 - психокорекція сексуальної дисгармонії подружньої пари.
- Література [1; 9; 16; 18; 20]

Теми практичних (семінарських) занять освітнього компонента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Міжстатеві психологічні відмінності: біологічний та соціокультурний детермінізм.	2
2.	Особливості психокорекції сексуальної дисгармонії подружньої пари.	1
	Залік	1
Разом		4

Завдання практичних занять:

1. Проаналізуйте вплив біологічного диморфізму на формування психічних реакцій. Як на біологічну основу накладається соціокультурний детермінізм (гендерні ролі, виховання), що в результаті формує унікальну сексуальність кожної людини?

2. Проаналізуйте, чому робота з симптомом (сексуальне порушення) лише на рівні фізіології без аналізу сімейної динаміки часто дає тимчасовий ефект. Обґрунтуйте доцільність системного підходу та залучення обох партнерів до консультативного процесу.

Література [1;3; 4; 5; 6]

Самостійна робота освітнього компонента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Становлення й розвиток різних напрямів в сексології. Піонери психології: маркіз де Сад, Ріхард фон Крафт-Ебінг, Магнус Хіршфельд, Зігмунд Фрейд, Генрі Хевлок Елліс, Альфред Кінзі, Маргарет Мід, Ганс Гізе, Вільям Мастерс та В'єрджинія Джонсон.	8

2.	Лібідо як засіб реалізації потреб людини за І.С.Коном.	8
3.	Розвиток шлюбних стосунків та психологічна сумісність партнерів. Функції сексу у шлюбі.	8
4.	Компоненти, змістовність та онтогенез біологічної статі: генетична стать, гонадна стать, гормональна стать, соматична стать, церебральна стать.	7
5.	Принципи та особливості статевого виховання під час парапубертатного періоду (1-7 років); препубертатного періоду (7-13 років); пубертатного періоду (12-18 років).	6
6.	Оцінка статевого дозрівання за шкалою Таннера (Tanner stages).	7
7.	Індивідуальні та колективні сексуальні комплекси. Можливі наслідки існування психологічних комплексів для індивіда.	8
8.	Парафілії та сексуальні злочини.	6
9.	Дослідження осіб із сексуальними порушеннями: системний підхід.	6
Разом		64

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте внесок одного або декількох вчених (на Ваш вибір) у зміну парадигми сприйняття сексуальності. Наприклад, зміна парадигми сприйняття сексуальності завдяки працям З. Фрейда, в яких він переніс сексуальність із площини «гріха» у площину психічного розвитку.

2. Розкрийте функції лібідо за концепцією І. С. Кона. Порівняйте широке трактування лібідо, запропоноване І. С. Коном, із вузьким розумінням лібідо як суто сексуальної енергії (біологічного потягу). Поміркуйте, як комунікативна функція лібідо корелює з рівнем загального задоволення від сексуальних стосунків у парі. Обґрунтуйте, чому задоволення потреби в афіліації є критично важливим для гармонізації інтимного життя.

3. Проаналізуйте основні етапи розвитку пари: від періоду закоханості до формування шлюбу. Опишіть основні кризові періоди у шлюбних стосунках. Визначте компоненти психологічної сумісності партнерів. Розкрийте головні функції сексуальних стосунків у подружжі, окрім

репродуктивної. Поміркуйте, чому сексуальне життя пари найчастіше стає більш вразливим саме у періоди нормативних криз сім'ї (наприклад, під час народження дитини або «кризи середнього віку»).

4. Детально опишіть послідовність формування біологічної статі, починаючи з моменту запліднення. Визначте, на яких етапах внутрішньоутробного розвитку відбувається «закладка» кожного компонента біологічної статі (генетичної (хромосомної), гонадної, гормональної, соматичної (морфологічної) та церебральної статі). Розкрийте зміст поняття «церебральна стать» як результат складних процесів диференціації головного мозку та поясніть її роль у механізмах формування гендерної ідентичності.

5. Сформулюйте основні завдання статевого виховання для кожного періоду: парапубертатний період (1-7 років); препубертатний період (7-13 років); пубертатний період (12-18 років). Визначте роль сім'ї та закладів освіти у забезпеченні відповідного інформаційного та адекватного емоційного супроводу дитини в кожному із зазначених періодів.

6. Використовуючи шкалу Таннера, опишіть послідовність появи вторинних статевих ознак у дівчат та хлопців. Зверніть увагу на правила скринінгової оцінки статевого дозрівання. Поміркуйте, які психологічні реакції можуть виникнути у дитини під час переходу в пубертатний період.

7. Розкрийте сутність комплексу Мадонни та Блудниці. Поміркуйте, як у сучасному соціокультурному просторі підтримуються архетипи «святої матері» та «спокусниці» (через вплив мистецтва, медіа, кіно, порнографії та «порнофікацію» культури тощо). Опишіть можливі наслідки існування цього комплексу у партнерських стосунках.

8. Розкрийте зміст понять: патологічний аутоеротизм, оралізм та аналізм. Визначте критерії, за якими ці форми активності переходять із розряду сексуальної норми у категорію парафільних розладів. Охарактеризуйте та проаналізуйте психологічні механізми формування таких розладів: педофілія, ексгібіціонізм. Визначте види сексуальних злочинів за Кримінальним кодексом України (згідно з розділом «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи»). Розмежуйте медичне поняття «парафілія» та юридичне поняття «сексуальний злочин». Поміркуйте: чи кожна особа з парафілією є злочинцем?

9. Розкрийте сутність системного підходу в дослідженні осіб із сексуальними порушеннями. Поясніть, чому сексуальне порушення слід розглядати як результат взаємодії чотирьох рівнів (за В. Кришталем): біологічного, психологічного, соціально-психологічного та соціокультурного. Складіть перелік діагностичних методик для дослідження

індивідуально-психологічних особливостей осіб із сексуальними порушеннями.

Література [1; 3; 4; 6; 7; 8; 9; 11; 23; 25; 26]

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте роль ендокринної системи та нервових центрів (функції гіпоталамуса та лімбічної системи) у механізмах формування статевого потягу. Проаналізуйте стадії сексуального циклу за моделлю В. Мастерса та В. Джонсон. Проаналізуйте механізми впливу психологічного дистресу на сексуальну реакцію.

2. Проаналізуйте вплив аномалій статевого розвитку на формування образу фізичного «Я» в підлітковому віці. Опишіть механізми виникнення та клінічні прояви дисморфобії у підлітків із порушеннями темпів статевого дозрівання.

3. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Zoom Meetings / Zoom Webinars: використовується як основна платформа для проведення лекційних, семінарських (практичних) занять в режимі онлайн.

Інструменти Zoom: активне використання функціоналу, необхідного для групової роботи та навчання: сесійні зали (Breakout Rooms): для роботи в малих групах; функція запису (Recording); чат та опитування (Polls): для збору зворотного зв'язку та забезпечення інтерактивності.

Пакет офісних програм (Google Workspace / Microsoft Office): для створення презентацій, обробки даних, оформлення самостійних та індивідуальних робіт.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В системі вивчення дисципліни використовується комплекс методів навчання, побудований на дієвому підході до навчання. А саме:

- 1) методи, які забезпечують опанування навчального предмета (вербальні, візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні);
- 2) методи, які стимулюють та мотивують навчально-наукову діяльність (навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані ділові ігри, творчі завдання, пошук і дослідження, експерименти тощо);

3) методи контролю і самоконтролю (опитування, залік, індивідуальні завдання, питання для самоконтролю).

Організаційними формами наведених вище методів навчання є лекції, практичні заняття, індивідуальне завдання, залік.

Особливо зміцнюється творчо-пошукова самостійність здобувачів, застосовується проблемне та інтерактивне навчання з використанням комп'ютерних систем. Під час такого освітнього процесу здобувач може комунікувати з викладачем онлайн, вирішувати творчі, проблемні завдання, моделювати ситуації, застосовуючи аналітичне і критичне мислення, знання, пошукові здібності.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання освітнього компонента визначені є:

Методи поточного контролю. Поточне оцінювання проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських (практичних) занять у формі виконання практичних завдань, розв'язання кейсів, активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття:

- виконання практичних задач (оцінюється під час практичних занять);
- виконання індивідуальних завдань (оцінюється під час поточного контролю теми);
- самостійна робота (оцінюється під час поточного контролю теми);
- виконання умов академічної дисципліни (оцінюється під час лекцій, практичних занять та під час поточного контролю теми).

Методи підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці опанування освітнього компонента, відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою освітнього компонента.

Критерії оцінювання результатів навчання

Практичні задачі. Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить 5 балів:

- **5 балів:** надано вичерпну, термінологічно точну та аргументовану відповідь; продемонстровано здатність до аналізу ситуації та вміння застосовувати теорію для розв'язання конкретної задачі;
- **3 бали:** завдання виконано відповідно до вимог, але відповідь містить незначні логічні похибки або недостатньо глибоку аргументацію;
- **0 балів:** відповідь відсутня, є помилковою або не відповідає змісту поставленого завдання.

Індивідуальні завдання оцінюються за такими критеріями:

- **5 балів:** завдання виконано в повному обсязі з високим рівнем самостійності; продемонстровано критичний підхід до опрацювання джерел, логічність викладу та вміння формулювати обґрунтовані авторські висновки;
- **3 бали:** завдання виконано відповідно до вимог, проте робота має здебільшого репродуктивний характер (переказ матеріалу), містить незначні логічні похибки або недостатньо глибоку аргументацію;
- **0 балів:** завдання не виконане, не відповідає вимогам академічної доброчесності або темі.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів передбачає: систематичне опрацювання навчальної та наукової літератури, а також лекційного матеріалу відповідно до логічної структури курсу. Особлива увага приділяється здатності студента аналізувати та систематизувати вивчене, готуватися до практичних занять та підсумкового контролю (заліку) у чіткій послідовності опанування розділів дисципліни.

Критерії підсумкового оцінювання самостійної роботи:

- **10 балів:** здобувач системно опанував теоретичний матеріал, продемонстрував глибоке знання змісту дисципліни та рекомендованої літератури; під час занять вільно оперує набутими знаннями, виявляє самостійність суджень, здатність до аналізу складних проблем та високий рівень сформованості практичних навичок;
- **8 балів:** здобувач на належному рівні засвоїв навчальний матеріал та орієнтується в основних наукових джерелах; аргументовано викладає власні міркування та володіє практичними навичками, проте припускається незначних неточностей у логіці викладу або аналізі практичних кейсів
- **4 бали:** здобувач загалом опанував базові теоретичні знання та знайомий з основною літературою, проте виявляє невпевненість у застосуванні практичних навичок; спостерігається плутанина в термінах, неточність в оцінці фактів та слабкий зв'язок теорії з майбутньою професійною діяльністю;
- **0 балів:** здобувач не опанував обов'язковий мінімум навчального матеріалу, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не виявляються.

Виконання умов академічної дисципліни: відвідування лекцій та активна участь у практичних заняттях.

Критерії оцінювання виконання умов академічної дисципліни:

- **20 балів:** здобувач відвідав 90–100% занять; виявляє високу залученість у навчальний процес, регулярно ініціює професійні дискусії, ставить доречні питання, пропонує власні обґрунтовані ідеї та якісно виконує всі завдання на практичних заняттях;

- **15 балів:** здобувач відвідав 75–89% занять; переважно активний під час роботи в аудиторії, бере участь в обговореннях, проте не завжди виявляє власну ініціативу або творчий підхід до виконання завдань;

- **10 балів:** здобувач відвідав 60–74% занять; демонструє низький рівень активності, переважно займає позицію пасивного слухача, фрагментарно долучається до обговорення тем;

- **0 балів:** здобувач відвідав менше ніж 60% занять; залученість у навчальний процес відсутня, активність на заняттях не виявлена.

Критерії підсумкового контролю (залік): підсумковий контроль знань проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет містить два теоретичні питання, кожне з яких оцінюється за 25-бальною шкалою. Максимальна сума балів за результатами заліку становить 50 балів.

Загальний принцип оцінювання: оцінці підлягає не лише рівень відтворення засвоєного матеріалу, а й здатність здобувача аналізувати, структурувати та порівнювати теоретичні концепції, демонструючи розуміння їх практичного застосування в роботі клінічного психолога.

Критерії оцінювання відповіді на питання:

- **21–25 балів:** Відповідь є вичерпною, глибокою та повністю розкриває суть питання. Здобувач впевнено володіє матеріалом, вільно оперує деталями та розкриває взаємозв'язки між темами, демонструє бездоганне використання професійної термінології. Виклад теоретичних моделей коректний, з елементами критичного аналізу та порівняння різних підходів (шкіл, парадигм). Наведено доречні приклади, що чітко ілюструють зв'язок теорії з практичною діяльністю. Відповідь має логічну структуру та цілісність.

- **16–20 балів:** Відповідь є правильною та розкриває питання по суті, проте їй може бракувати деталізації в окремих аспектах. Термінологія використовується загалом коректно, з можливими незначними неточностями. Присутні спроби аналізу та порівняння, проте виклад має переважно репродуктивний (описовий) характер. Зв'язок теорії з практикою вказано, але приклади є загальними. Відповідь є послідовною, з незначними порушеннями в логіці викладу.

- **10–15 балів:** Відповідь є базовою та фрагментарною. Розкрито лише основні, загальні аспекти питання без заглиблення в деталі. Присутні суттєві неточності у використанні термінології або викладі концепцій. Здобувач демонструє лише часткове розуміння матеріалу; аналіз та порівняння відсутні. Зв'язок із практикою простежується слабо. Структура відповіді хаотична або логічно не завершена.

- **0–9 балів («незадовільно»):** Відповідь не розкриває суті питання або є вкрай розрізною. Демонструється нерозуміння базових понять, присутні грубі фактичні помилки. Будь-які спроби аналізу чи практичного контексту відсутні. Здобувач не зміг надати відповіді або оперує тезами, що не стосуються теми питання.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість балів	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	10
Індивідуальне завдання	5	10
Підсумкова оцінка самостійної роботи	10	10
Виконання умов академічної дисципліни	20	20
Залік	50	50
Всього		100

Розподіл балів освітнього компонента з формою контролю іспит/залік

Поточне оцінювання (бали)	Залік (бали)	Сума балів
50	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна шкала оцінювання.

Сума балів	Оцінка ECTS	Національна оцінка	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	
74-81	C	Добре (в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок)	
64-73	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	
60-63	E	Задовільно (задовольняє мінімальні критерії)	
35-59	FX	Незадовільно (із можливістю повторного складання)	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	

6. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сексологія як міждисциплінарна наука: предмет, завдання та зв'язок із суміжними галузями знань.
2. Історія розвитку сексології: основні етапи та формування наукових підходів до вивчення сексуальності.
3. Концепція сексуального здоров'я: критерії ВООЗ, принципи профілактики та підтримки.
4. Етичні принципи та професійна тактика психолога при консультуванні з питань сексуальних порушень.
5. Біологічна стать людини: компоненти та онтогенез (генетичний, гонадний, гормональний, соматичний та церебральний рівні).
6. Ядерна гендерна ідентичність: компоненти, зміст, етапи онтогенезу та роль у структурі особистості.
7. Статева соціалізація: психосоціальні чинники формування сексуальності в дитячому та підлітковому віці.
8. Сексуальність людини: поняття, прояви та фактори індивідуального розвитку.
9. Сексуальна культура: поняття еротичного коду, типи сексуальних культур (від репресивних до ліберальних).
10. Порівняльний аналіз культур: аполлонівський тип, «культури злидності», містичні та нудистські рухи.
11. Сексуальна культура України: традиції, обрядовість (свято Івана Купала) та сучасні тенденції.
12. Психологія кохання та сексу: моделі поєднання еротики та почуттів (за З. Левом-Старовичем та І. Коном).
13. Норма в сексології: медичні, правові та соціокультурні критерії. Поняття «умовної сексуальної норми».
14. Критерії сексуальної норми за Гамбурзьким інститутом та сучасні підходи в МКХ-11.
15. Порушення статевого розвитку: класифікація, причини та психологічні наслідки затримки або передчасності пубертату.
16. Інтерсексуальність та гермафродитизм: клініко-психологічний зміст, форми та проблеми адаптації.
17. Гендерна специфіка комплексів: аналіз основних чоловічих, жіночих та екзотичних сексуальних комплексів.

18. Сексуальні парафілії: сутність, критерії диференціації та психологічні механізми формування.
19. Психосоціальні передумови сексуального насильства: віктимна та криміногенна поведінка молоді.
20. Сексуальні розлади у чоловіків: етіологія, патогенез та основні клінічні форми порушень потенції.
21. Сексуальні порушення у жінок: психофізіологічні механізми фригідності, вагінізму та геніталгій.
22. Сексологічна превентологія: рівні профілактики та роль статевого виховання у запобіганні сексуальним злочинам.
23. Психологічне консультування та корекція сексуальних розладів: основні напрями та принципи роботи.
24. Консультування подружніх пар: методики корекції сексуальної дисгармонії та гармонізації партнерських стосунків.
25. Соціально-психологічна реабілітація: зміст діяльності служб підтримки для осіб із сексуальними порушеннями.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Підручники:

1. Ворнік Б. М., Кришталь Є. В. *Сексологія і сексопатологія: підручник*. — 2-ге видання. — К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2023. — 631 с;
2. *Клінічна сексологія і андрологія: підручник* / [І. І. Горпинченко, Л. П. Імшенецька, М. І. Бойко та ін.]; за ред. О. Ф. Возіанова, І. І. Горпинченка. — К.: Здоров'я, 1996. — 536 с.;
3. Крайг Г., Бокум Д. *Психологія розвитку*. — Київ: Либідь, 2004. — 940 с;
4. *Сексологія та сексопатологія: підручник* / [Бойко М. І., Білобрівка Р. І., Кришталь Є. В. та ін.]; за ред. проф. Бойка М. І. — Київ: ВД «АДЕФ-Україна», 2023. — 304 с.;
5. Masters, W. H., Johnson, V. E., & Kolodny, R. C. (1994). *Human Sexuality* (5th ed.). New York: HarperCollins College Publishers.

Навчальні посібники:

6. Діденко С. В. *Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: навчальний посібник*. — К.: Арістей, 2003. — 304 с.;
7. Кочарян Г. С. *Сексуальні комплекси: навчальний посібник*. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012;

8. Кочарян Г. С. *Сексуальні девіації та перверсії: навчальний посібник*. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014;
9. Кришталь В. В., Кришталь Є. В., Кришталь Т. В. *Сексологія: навчальний посібник*. — Харків: Фоліо, 2008. — 571 с.;
10. *Статеве виховання і репродуктивне здоров'я підлітків та молоді: навч. посіб.* / Н. О. Лещук, Ж. В. Савич, О. А. Голоцван, Я. М. Сивохоп. — К., 2014. — 136 с.;
11. Фройд З. *Три нариси з теорії сексуальності*. (Переклад з нім. А. Дзевіяна). — Київ: Кліо, 2018. — 160 с.;
12. Фуко М. *Історія сексуальності*. Т. 3: Плекання себе. — Х.: ОКО, 2000. — 264 с.;
13. Browning, D. C., & Reynolds, L. T. (Eds.). (2020). *Sexual Cultures: The Social Construction of Sexuality*. Routledge;
14. Lew-Starowicz, Z. *Miłość i seks w kulturach świata*. — Warszawa: Wydawnictwo Literackie, 1986. Satterfield, A. G., et al. (Eds.). (2018). *Adolescent Sexual Development: A Global Perspective*. Springer.;
15. Netter, F. H. (2022). *Atlas of Human Anatomy*. Elsevier;
16. Satterfield, A. G., et al. (Eds.). (2018). *Adolescent Sexual Development: A Global Perspective*. Springer.

Методичні роботи:

17. Кочарян Г. С. *МКХ-11. Стани, пов'язані із сексуальним здоров'ям: коди та обговорення інновацій // Здоров'я чоловіка*. — 2024. — № 3 (90). — С. 13–21;
18. Кочарян Г. С. *Сучасна сексологія та сексопатологія: підходи до терапії сексуальних розладів // Здоров'я чоловіка*. — 2021. — № 1-2;
19. *Міжнародні технічні настанови з сексуальної освіти: оновлене видання / ЮНЕСКО, ЮНФПА, ЮНІСЕФ, ООН-Жінки, ВООЗ*. — 2018;
20. Федик О. В. (упоряд.) *Психологія сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять*. — Івано-Франківськ: Плай, 2010. — 163 с.;
21. Хасай Ю. В. *Соціокультурні аспекти сексуальності: конспект лекцій*. — Маріуполь: ПДТУ, 2018.

Інформаційні ресурси:

22. Вовк І. Б., Кондратюк В. К., Петербурзька В. Ф. *Порушення статевого розвитку у дівчаток / ДУ «ІПАГ НАМН України»*. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://health-ua.com/article/6080-porushennya-statevogo-rozvitku-u-dvchatok>
23. *Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями)*. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
24. *Міжнародні технічні настанови з сексуальної освіти: оновлене видання / ЮНЕСКО, ЮНФПА, ЮНІСЕФ, ООН-Жінки, ВООЗ*. — 2018. — 164 с.

- [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000264649>
25. *Настанова 00641. Статеве дозрівання та його порушення / МОЗ України (Clinical Practice Guidelines)*. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://guidelines.moz.gov.ua/documents/3450>
26. World Health Organization (WHO). (2022). *ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics: Section 17 «Conditions related to sexual health»*. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://icd.who.int/>

